

Thaïs Tong

vijfdejaarsco-assistent Leids Universitair Medisch Centrum, secretaris Asosiashon Mediko di Antias

Zahira Getrouw

apotheker, epd-expert Universtair Medisch Centrum Groningen, vicevoorzitter Asosiashon Mediko di Antias

Homan Jeung

huisarts en voormalig voorzitter Curaçaose Huisartsen Vereniging

Felix Holiday

algemeen chirurg en medisch directeur, Sint Maarten Medical Center

CONTINUÏTEIT VAN ZORG OP DE CARIBEN IN GEVAAR

Artsentekort Antillen vereist structurele aanpak

Honderden Antilliaanse en Arubaanse jongeren reizen jaarlijks naar Nederland voor een artsopleiding. Maar weinigen van hen keren na afloop terug naar hun eiland van herkomst, zodat daar een groot artsentekort is ontstaan. Het is nodig en mogelijk dit tij te keren.

Toen staatssecretaris Paul Blokhuis afgelopen zomer diverse zorginstellingen in het Caribisch deel van het Nederlands koninkrijk (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) had bezocht, maakte hij het volgende bekend: 'Alle drie de overzeese landen hebben aandacht gevraagd voor de problematiek van het aantrekken van voldoende medisch specialisten in hun ziekenhuizen. Ondanks dat het startpunt per land verschilt, is het ook in het belang van Nederland om voldoende en goedopgeleide medische beroepsbeoefenaren binnen het koninkrijk te krijgen en te behouden. Daarom zal ik per land nagaan hoe Nederland hen hierin kan ondersteunen en zij op hun beurt inzichtelijk zullen maken waar ze precies behoefte aan hebben.' Het werven en behouden van voldoende medisch specialisten, maar ook van bijvoorbeeld ziekenhuisapothekers, is een probleem waar de eilanden van het Caribisch deel van het koninkrijk al langer mee kampen. Er zijn dan ook grote zorgen over de continuïteit van de gezondheidszorg. Jaarlijks vertrekken honderden studenten van de eilanden naar Nederland om daar een studie geneeskunde, farmacie, biomedische wetenschappen of gerelateerde studies te volgen. Maar de meesten van hen keren niet terug na hun opleiding. Vaak willen ze wel, maar verschillende factoren werpen hier een drempel op. En dat moet veranderen.

Hopen op terugkeer

Het overgrote deel van de studenten afkomstig uit 'Caribisch Nederland' (Aruba, Bonaire, Curaçao, St. Maarten, Eustatius en Saba) volgt de opleiding in Nederland, aangezien dit niet moge-

lijk is op de eilanden. Er bestaan wel bepaalde geneeskundefaculteiten verspreid over de eilanden, maar dit zijn de zogenaamde 'Offshore Medical Schools' van de Verenigde Staten en Canada. Hier doorlopen de studenten de theoretische gedeeltes van de studie, om later terug te keren naar de VS of Canada voor hun coschappen. Er bestaat ook de mogelijkheid om elders in de regio te studeren, bijvoorbeeld in Mexico, Puerto Rico of Costa Rica. Vaak hanteren deze opleidingen minder strenge toelatingseisen. Maar omdat de eilanden binnen het koninkrijk vallen is het alleen al financieel gezien handiger om in Nederland te studeren. Verder heeft de gezondheidszorg op de eilanden meer gemeen met die in Nederland dan die in de VS of een van de Zuid-Amerikaanse bureaus. Bovendien worden diploma's van deze universiteiten niet erkend door de KNMG en is het hierdoor vele malen lastiger om in Nederland je vervolgoopleiding te doen. Kortom, alle redenen voor Antilliaanse artsen in spe om in Nederland te studeren. Maar wat als ze klaar zijn? De lokale zorginstellingen hopen allemaal op een terugkeer van deze eilandskinderen. Zij zijn immers bekend met de taal, de cultuur en de omgangsvormen. Zij kunnen dus hun opgedane kennis en deskundigheid in de eigen taal aan patiënten overdragen. En het bevordert de arts-patiëntrelatie als een arts bekend is met de omgangsvormen, de normen, waarden en (bij)geloven op de eilanden. Maar voor een terugkeer naar de eilanden vinden afgestudeerden nog te veel hobbels op hun weg.

Ad hoc

Om te beginnen is de geneeskundeopleiding, inclusief de vervolgoopleiding, een zeer langdurig traject, dat wordt doorlopen gedurende de fase van het leven waarin men meestal ook een gezin sticht. Eenmaal aan een gezin begonnen in Nederland wordt remigreren naar het eiland van herkomst lastig. Dit is zeker niet onmogelijk aan het einde van de opleiding, maar als je partner niet afkomstig is van de eilanden, of als je inmiddels al kinderen hebt, is terugkeer moeilijker. Er zal dus veel moeten gebeuren om die remigratie toch tot stand te brengen. Het ontbreekt bijvoorbeeld aan een goed overzicht van de aantallen artsen en studenten die afkomstig zijn van deze

ERIK VAN 'T WOUDE/HH

Het ontbreekt aan een goed overzicht van de aantallen artsen en studenten die afkomstig zijn van deze eilanden en nu in Nederland verblijven.

AD NUIS/HH

JOCHEM WIJNANDS/HH

Lokale zorginstellingen hopen op terugkeer van de eilandskinderen

eilanden en nu in Nederland verblijven, en evenmin zijn er gegevens over de vervolgopleiding van de afgestudeerden. Maar ook is er geen beleid dat gericht voorziet in de behoeften van de verschillende eilanden. Een structurele personeelsplanning voor de noodzakelijke aantallen en typen specialismen per eiland is evenmin voorhanden; problemen oplossen gebeurt vaak ad hoc. Momenteel worden op Curaçao bijvoorbeeld huisartsen die met pensioen gaan deels vervangen door basisartsen die hun studie in de regio hebben doorlopen. Toekomstige specialisten kunnen dus ook niet anticiperen op de vraag wanneer de eilanden hen nodig zullen hebben. De lokale

gezondheidszorginstellingen plaatsen pas een vacature wanneer een specialist met pensioen gaat of vertrekt naar diens land van herkomst. Gevolg: vacatures worden doorgaans voor korte termijn vervuld door middel van expats, die de taal en cultuur niet machtig zijn. Logisch dat de continuïteit van zorg onder dit alles zeer te lijden heeft.

Overzicht krijgen

Om bovengenoemde problemen het hoofd te bieden is in oktober 2017 de Vereniging Medici van de Antillen, oftewel Asosiasion Mediko di Antias (AMA) in het leven geroepen. AMA wil helpen bevorderen dat eilandskinderen na de opleiding terug kunnen keren naar de eilanden en op die manier bijdragen aan de continuïteit van zorg. De vereniging heeft op dit moment ruim tweehonderd leden: studenten en afgestudeerden in verschillende fases van de vervolgopleiding.

De ziekenhuizen en lokale overheden op de eilanden moeten aangeven waar behoefte aan is

AMA houdt een database bij van de artsen (en andere zorgverleners) in Nederland die afkomstig zijn van de eilanden en probeert tegelijkertijd inzicht te krijgen in de benodigde huisartsen en specialisten op de eilanden. Dat overzicht is gezien het lange traject, de onduidelijkheid over toekomstige behoeften en – daarmee – het ontbreken van baangarantie, voor de AMA-leden van groot belang.

Om terugkeer te stimuleren streeft AMA er ook naar om het mogelijk te maken de vervolgopleiding direct na de basisopleiding te doorlopen, met als voorwaarde terugkeer naar de eilanden. AMA adviseert de ministers van Volksgezondheid op Curaçao, Aruba, Sint Maarten en Nederland het ‘boven formatie’, oftewel gericht opleiden van eilandskinderen die terug willen keren naar de eilanden. De vraag naar specialisten op de eilanden is namelijk anders dan die in Nederland. Zo is er daar meer behoefte aan algemeen opgeleide specialisten dan aan specialisten met een subspecialisatie, zoals steeds gebruikelijker in Nederland. Het Capaciteitsorgaan geeft alleen advies over de behoefte aan artsen in Nederland. Op basis van dit advies wordt het aantal opleidingsplaatsen bepaald. De ziekenhuizen en lokale overheden op de eilanden moeten wat AMA betreft zelf aangeven waar behoefte aan is. Vervolgens moeten er vanuit de lokale overheden – in overleg met de Nederlandse minister van VWS – ‘boven formatie’-plekken komen. De specialist die gebruik heeft

gemaakt van zo’n plek moet uiteraard na het afronden van diens vervolgopleiding een verplichting aangaan om voor een vooraf bepaalde periode in dienst te treden van het lokale ziekenhuis. Hierbij moet het vooral niet de bedoeling zijn dat eilandskinderen voorrang krijgen op opleidingsplekken en/of opleidingsplekken ‘wegnemen’ van de Nederlandse basisartsen. De verschillende valkuilen op dit vlak worden met diverse partijen overlegd, ook tijdens de recente CARE Caribbean Meet-up waar de verschillende stakeholders – onder wie staatssecretaris Blokhuis en de gevollmachtigde ministers van Aruba, Sint Maarten en Curaçao – samenkwamen om langetermijnplannen te maken voor het inzetten van mensen van eigen bodem op de eilanden. Dit was voor het eerst in zeer lange tijd dat alle belanghebbende partijen bij elkaar waren om dit probleem te bespreken. Verschillende sprekers van alle betreffende eilanden vertelden dat eilandskinderen nodig en gewild zijn, maar benadrukten ook dat goede planning van menskracht essentieel is, dat vaak de benodigde middelen (onder andere financiering) ontbreken, en dat moet worden gekeken naar waar de eilanden behoefte aan hebben, bijvoorbeeld generalisten in plaats van supergespecialiseerden. Verder werd duidelijk dat één oplossing bedenken voor alle eilanden onmogelijk is, omdat ze allemaal met verschillende problemen kampen. Alle aanwezigen waren het erover eens dat het nodig is om dit soort bijeenkomsten vaker te organiseren. AMA maakt zich zorgen en wil voorkomen dat de geschiedenis zich herhaalt en dat er – met alle goede bedoelingen – kortetermijn-, ad-hocoplossingen worden aangedragen. De vereniging wil juist een lans breken voor een structurele manpowerplanning voor de bemensing van de noodzakelijke functies in de zorg binnen het gehele koninkrijk. De oplossing zit hem in het bedenken van een goed vervolgtraject en terugkeerbeleid voor eilandskinderen. Daarvoor is nodig een betere personeelsplanning en een goed overzicht van het aanbod in Nederland. Pas dan kunnen de juiste mensen op het juiste moment worden ingezet. ■

Naschrift

Dat wij een zeer actueel probleem aansnijden blijkt nog eens uit een zeer recente aankondiging – op 2 november jl., bij de begrotingsbehandeling – van het Curaçaose ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur, om het budget van het ziekenhuis op Curaçao met 11 miljoen gulden te verhogen. Dit onder andere voor het aantrekken van medisch specialisten uit de regio. Hierbij werden specifiek Colombia, Venezuela en Cuba genoemd. Deze tegenstrijdigheid – honderden studenten vertrekken naar Nederland en intussen worden medici elders gezocht – illustreert precies het probleem waarvoor de Cariben staan en waarvoor AMA een oplossing zoekt.

contact

secretaris@medikoantiano.com
cc: redactie@medischcontact.nl

web

Meer over dit onderwerp vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/overdegrens.